

ASTROLÓGIA A KREŠŤANSTVO

V súčasných cirkvách sa rozšíril zlozyk dávať astrológiu jednostranne do súvislosti s pohanstvom a do protikladu s kresťanstvom. Akákoľvek zmienka o vzťahu medzi nebeskými telesami a človekom, v akomkoľvek zmysle, sa považuje za kacírstvo. Tento názor je založený na neznalosti dejín kresťanstva a kresťanskej filozofie a na zjednodušujúcom stotožňovaní astrológie s veštením budúcnosti a s fatalizmom. Zabraňuje veriacim pochopiť kozmické súvislosti kresťanstva; preto sme nútení sa k nemu v krátkosti vyjadriť.

Biblia a katechizmus (čl. 2116) hovoria o tom, že *“je nevyhnutné odmietat akékoľvek spôsoby veštenia”*, pretože pasívne spoliehanie sa na budúcnosť by bolo nesprávnym zbavovaním sa zodpovednosti za život v prospech mocností, ktoré sú mimo nás. Starý zákon a cirkevní otcovia varujú pred pokúšením veštiť budúcnosť a pasívne sa odovzdávať alebo spoliehať na osud. Duchovnou pasivitou človek svoj osud len zhorší: *„Nenájde sa u teba... veštec, ani planetár, ani zaklínač, ani čarodějník, ani bosorák, ani dopytujúci sa vešteckého ducha, ani... taký, ktorý by sa niečo pýtal mätvych“* (5M 18:10). To však neznamená, že do ľudského života a osudu nezasahujú žiadne nebeské vplyvy. Naopak: takéto vplyvy jestvujú, a to tak dobré, zhrňované niekedy pod názov Prozreteľnosť (Divina Providentia), ako aj zlé.

Keď Pavol hovorí o *„slobode, ktorú máme v Kristovi... ktorou nás Kristus oslobodil“* (Gal 2:4, 5:1), predpokladá to, že tu predtým existovali a stále existujú mocnosti, ktoré nás robili (alebo chcú robiť) neslobodnými; ale cez Krista ich človek práve prekonáva. Kto sa stará o to, čo má byť v živote na prvom mieste, nemusí sa hviezdnych vplyvov báť: *„Nedeste sa znamení nebies... pohania sa ich desia“* (Jer 10:2). A naopak, kto sa o to nestará, tomu ani dobrá konštelácia hviezd nepomôže: *„Nože, nech ňa zachránia tí... ktorí hľadajú na hviezdy... nech ňa zachránia od toho, čo príde na teba!“* (Iz 47:13).

„Zmätvychvustanie Krista oslobodzuje človeka od kozmickej úzkosti“,³⁸ od nevyhnutného vradenia do astrálneho determinizmu, ktorý však bol v prehistorickom prírodnom stave ľudstva faktickou skutočnosťou - tak, ako je doteraz skutočnosťou vo svete zvierat - ale stáva sa minulosťou do tej miery, do akej sa v srdci človeka rodí Kristus. Človek, ktorý sa znovunarodil v duchu, sa ocitá k duchovným bytostiam nebeských telies v *slobodnom* vzťahu.

Kresťanstvo stojí v protiklade k niekdajšej deterministickej koncepcii vzťahu človeka a kozmu. To však neznamená, že nemá svoju vlastnú náuku o súvzťažnosti človeka s kozmom. **Najlepšou zbraňou proti oživovaniu veštevstva v pohanskom duchu je ukázať, že kresťanstvo má svoju vlastnú kozmickú filozofiu a tá sa od pohanskej líši práve tým, že v nej človek stojí uprostred kozmických síl a vo vzťahu k nim ako slobodná, samostatná individualita.** Ten, kto sa druhýkrát narodí, kto duchovne ožije, kto nájde spojenie ku Kristovi, sa *stáva* slobodným. Lebo Láska vládne aj hviezdám. Cirkev sa preto od príchodu Krista zákonite musela postaviť proti tomu, aby sa duchovné bytosti v nebeských telesách uctievali ako *zurchované* božstvá, ktoré rozhodujú o našom osude, ako to ľudia prežívali v predkresťanských kultúrach.

Príchodom Krista sa mení vzťah človeka a kozmu. To však neznamená, že by akýkoľvek vzťah človeka a kozmu prestal existovať. Vo sférach nebeských telies prebývajú anjeli - a anjeli nielenže môžu, ale majú práve za úlohu na ľudskú dušu vplývať. Už súčasník sv. Pavla, Dionýzios Areopagita,

Štyria cherubovia - Býk, Lev, Orol a Vodnár - inšpirujú evanjelistov. Gréckokatolícka ikona.

Planety vo zverokruhu. Miniatura z 15. stor.

sformuloval základy kresťanskej angelológie, ktoré boli bežná dvetisíc rokov - až donedávna - brané vážne: tzv. **sedem nebies je sedem planetárnych sfér a jednotlivé anjelské hierarchie pôsobia každá z príslušnej sféry**: anjeli zo sféry Mesiaca, archanjeli zo sféry Merkúra... tróny zo sféry Saturna, cherubovia zo sféry stálic atď. Zmienku o zverokruhu nachádzame už v starozákonnej knihe Job (38:32). Ezechiel (1:4-26) a Apokalypsa (4:2-8) hovoria o štyroch pevných znameniach zvieratníka - Levovi, Býkovi, Orlovi a Anjelovi/Vodnárovi - ako o štyroch cheruboch, ktorí podopierajú rohy Božieho trónu. Títo štyria cherubíni v podobe okrídlených zvierat sa tradične priradujú štyrom evanjelistom ako ich inšpirujúce bytosti. Zeno z Verony takto spojil aj dvanásť apoštolov s dvanástimi znameniami. A Kristus-vševládca sa zobrazuje uprostred týchto štyroch okrídlených zvierat alebo všetkých dvanástich znamení ako stredobod a vládca celého zodiaku.

Táto kresťanská kozmológia sa azda najčistejšie sformovala v *chartreskej* škole; bola samozrejmom súčasťou náhľadu na svet za scholastiky a za renesancie. Bernardus Silvestris podal vo svojej „Cosmographii“ v skratke súhrn kresťanského svetonázoru v 12. storočí.³⁸³ Ľudská duša sa tu odvádza zo sféry planét a ľudský duch zo sféry stálic. Opisuje napríklad, ako ľudské duše prechádzajú zverokruhom a tie, ktoré sa majú narodiť, čakajú v znamení Raka. Ľudská duša nielenže prechádza sférami všetkých planét pred narodením, ale zostáva s nimi aj počas života vnútorne spojená a po smrti musí nimi prejsť zase v opačnom poradí naspäť až k sfére hviezd. Po smrti stúpa človek naspäť ku svojej hviezde. Túto cestu nachádzame opísanú umelecky a podrobne v Danteho Božskej komédii. Kresťania prevzali aj náuku, ktorá priraduje každému znameniu určitú časť tela a tento názor bol v roku 563 dokonca legitimovaný na koncile v Brage.³⁹⁰

Starozákonní proroci a raná cirkev sa vyslovujú proti uctievaniu nebeských telies a anjelov ako *zvrchovaných* božstiev *namiesto* najvyššieho Boha: „*Aby si sa nekľáňal slnku, mesiacu a hviezdám...*“ (5M 4:19). To však vonkoncom neznamená, že by v nebeských telesách neboli duchovné bytosti, ktoré sa v staroveku nazývali *bohmi* a ktoré sa v kresťanstve nazývajú anjelmi. Práve naopak: Biblia hovorí o hviezdach ako o *živých* bytostiach, ktoré slúžia Bohu, poslúchajú ho a klaňajú sa mu (1M 37:9, Ž 148:3, Jób 38:7, Iz 24:23) a ktoré zasahujú do ľudských osudov: „*Z neba bojovali, hviezdy zo svojich vysokých ciest silných bojovali so Sizerom*“ (Sud 5:20). Nad každou hviezdou bdie anjel (1 Henoch 72:3). V Starom a Novom zákone sa medzi anjelmi a hviezdami ani nerozlišovalo (Ž 148:2, 3) a o padlých anjelocho sa hovorilo ako o padlých hviezdach (Iz 14:12, Zj 12:4).

Biblia nepopiera, naopak potvrdzuje moc hviezd, avšak podriaďuje ju moci Najvyššieho: „*A keď už ich moc (nebeských svetiel) a pôsobivosť budi-la v nich úžas, mali poznať, o koľko mocnejší je ich Tvorca... o čo nádhernejší je ich Pán... Oni však svetlá nebies pokladali za (najvyšších) bohov, čo riadia svet*“ (Múd 13:1-5).

Hviezdy a planéty sú mocnými, nie však jedinými a už vôbec nie zvrchovanými silami vo vesmíre. Ani sv. Augustín vo svojom Božom meste (5,1) netvrdil, že hviezdy nemajú na človeka žiaden vplyv - majú, no on upozorňoval na to, že tento vplyv je podriadený Božej vôli: „*Nech sú vzdialení od nás tí, čo pripisujú hviezdám moc rozhodovať bez Božej vôle... Pokiaľ ide... o vplyv hviezd, tento vplyv je v každom prípade podriadený Božej vôli... Nie je azda povera, že hviezdy majú zvrchovanú moc, s ktorou môžu ľubovoľne narábať, najtrápnejšou urážkou Boha?... a napokon, ak sa hviezdám priznáva nevyhnutný vplyv, aká*

možnosť sa ponecháva Bohu, aby posudzoval ľudské činy?“ Takisto Tertullian v Liber de Idolatria 9 (1:673) sa k astrológii stavia záporne, ale neodmieta zverokruh a pripúšťa vplyv hviezd na človeka. Nabáda však veriacich, aby z hviezd neveštili budúcnosť.³⁹⁰

Kresťanstvo sa teda postavilo proti tomu, že v predkresťanských náboženstvách sa duchovné bytosti v nebeských telesách uctievali ako *zvrchované* božstvá. Nie proti tomu, že tieto bytosti existujú! Tomáš Akvinský v prvej a druhej kapitole svojej rozpravy „O podstate anjelov“ vysvetľuje, že **tie bytosti, ktoré sa v staroveku nazývali „bohovia“, sa v kresťanstve nazývajú anjelmí.** Pridáva sa k Augustínovi a spoločne vykladajú Platóna a Aristotela: „Všetky tieto (štyri) prostredné rády bohov... musíme po našom označiť ako »anjelov«... Aj samotné duše nebeských telies - pokiaľ sú oduševnené - musíme počítať k anjelom, ako to vykladá Augustín vo svojom »Enchiridione«“.²¹⁷

Ďalej Tomáš uvažuje spolu s Aristotelom a dopĺňa ho ohľadne počtu bytostí v nebeských telesách: „Podľa toho máme nebeské bytosti, ktoré vôbec nie sú spojené s tel(es)ami. Je však aj veľa duchovných bytostí, ktoré sú spojené s nebeskými telesami. Ich počet sa Aristoteles pokúsil preskúmať na základe počtu rozličných pohybov nebeských telies“.²¹⁷

V ôsmej kapitole tej istej knihy sa Tomáš vracia k vysvetleniu, čo znamená, keď hovoríme, že „anjeli sú v nebeských telesách“. Nesmieme si to predstavovať tak, že sú tam v rovnakom zmysle, ako sa naše fyzické telá nachádzajú na niektorom mieste trojrozmerného priestoru: „Miesto prislúchajúce anjelom je duchovné... sú tam prítomní svojou silou, pôsobením...“. A cituje Gregora z Nyssy: „Keď je teda duchovné vo vzťahu k nejakému miestu alebo veci, ktorá sa nachádza v priestore... tak hovoríme, že je na tomto mieste. Kde by sme vlastne museli povedať »pôsobí tam«, hovoríme »je tam«“. Čo skratkovite zháňa Ján Damascénsky: „Kde anjel pôsobí, tam je“.²¹⁷

Keď teda napríklad hovoríme o tom, že archanjel Michael je na Slnku (Zj 19:17, 20:2, 12:7), znamená to, že fyzické teleso slnka je na nebi viditeľným prejavom a znamením tých istých slnečných mocností, ktorým vládne Michael a ktoré sa aj inde v prírode prejavujú svojím špecifickým pôsobením, napríklad u rastlín alebo u človeka v jeho srdci. Ľudské srdce bije a udržuje pri živote celý organizmus milosťou tých istých síl, vďaka ktorým na oblohe svieti Slnko a dáva život celej prírode.

V rovnakom zmysle hovoríme, že Gabriel je archanjelom Mesiaca... atď., a musíme pri tom hneď myslieť na dĺžku ženského cyklu, ktorá sa zhoduje so synodickým mesiacom (alebo na koordináciu rozmnožovacích aktivít s fázami Mesiaca u zvierat) a na to, ako v evanjéliu archanjel Gabriel prináša Márii aj Alžbete zvesť o počatí ich detí: Ježiša a Jána.

V Akvinského „Sume teologie“ sa všade berie za samozrejmosť, že duchovné podstaty nebeských telies sú príčinou pozemských, hmotných tvarov minerálov, zvierat a rastlín a sú zdrojom pohybu v prírode: „Nebeské telesá činia tvary v týchto nižších (telesách), prečo sa hovorí, že sú príčinou rodenia a hynutia... tvary, ktoré sú v hmote, plynú z duchovných podstat... pohyby týchto nižších telies, ktoré sú rozličné a mnohotvárne, uvádzajú sa na pohyb nebeského telesa ako na príčinu... anjeli majú bezprostredné predstavenstvo nielen nad nebeskými telesami, ale aj nad nižšími telesami“ (I 65:4, 115:3, 110:1). V tom istom duchu hovorí Augustín: „Každá viditeľná vec na tomto svete má svoju predstavenú anjelskú moc“. A Origenes: „Svet potrebuje anjelov, ktorí vládnu zvieratám, a vládnu rodeniu živočíchov, a vzrastom kerov, a rastlinstva a ostatných vecí“.²⁶⁶

Avšak „treba povedať, že činnosti nebeských telies sa rozlične prijímajú v nižších telesách podľa rozličného spôsobenia hmoty“, prečo podľa Akvinského

Pedro Berruget: Sv. Ján Evanjelista s Orlom, 15. stor.

Arnolfo di Cambio: Apoštol Peter.

Augustín odmietol veštestvo (I 110:3). Iba príroda plne podlieha vplyvom nebeských telies, ale človek má v sebe nehmotný, duchovný prvok, ktorý ho povznáša nad prírodu. Je nemožné, aby nebeské telesá pôsobili priamo na ľudskú vôľu; no pôsobia na nižšiu, zmyslovú prirodzenosť človeka, a na jeho vôľu iba nepriamo, pokiaľ sa táto nechá touto nižšou žiadostivosťou zviest: „Väčšinou potom ľudia idú za vášňami a len múdri im odolávajú. A preto i u väčšiny sa overuje to, čo býva predpovedané o ľudských činoch podľa pozorovania nebeských telies. Ale predsa, ako hovorí Ptolemaios, »mudrc vládne aj hviezdám«; totiž tým, že odolávajúc vášňam, zabráni svojou slobodnou vôľou, nijako nebeským telesám nepodriadenou, takým účinkom nebeských telies“ (II 9:5).

Pripomíname veriacim, že učenie Tomáša Akvinského je encyklikou pápeža Leva XIII. *Aeternis Patris* výslovne prehlásené za „jedinu pravú filozofiu katolicizmu“. Niektorí menej vzdelaní kňazi a laici totiž zachádzajú vo svojom horlení proti astrológii tak ďaleko, že vylievajú s vaničkou aj dieťa (celú kresťanskú filozofiu). Vysmieľajú sa pohanským bohom a vôbec im neprichodí, že sa tým rúhajú archanjelom a sv. Duchu; že napríklad tá hromovládna bytosť, ktorú starovekí Gréci a Rimania uctievali ako Dia/Jupitera - aj keď zaodetú do rôznych ľudských predstáv - Slovania ako Perúna a Germáni ako Thora/Donara, je archanjel Zachariel. Pôvod znamená vidia v tom, že „bujná ľudská predstavivosť zoskupila hviezdy do útvarov pripomínajúcich rôzne bytosti a zvieratá podľa vlastného želania“.²¹⁸ Tvrdia vlastne o cherubínoch, že sú výplodom bujnej ľudskej fantázie a že „viera v nich je smiešna“. Telesá slnečnej sústavy sú vraj len rovnorodé zhluky látky a „z toho hľadiska je vylúčené, že by nejaká planéta mohla mať odlišný vplyv ako iná planéta“.²¹⁸ Vôbec im neschádza na um, že tým vyvracajú Augustínovo učenie, že „každá viditeľná vec na tomto svete má svoju predstavenú anjelskú moc“, a že tým vyškrtávajú z kresťanskej angelológie piaty anjelský chór - duchov pohybu, ktorí sú okrem iného vládnucimi inteligenciami planét.

Ak si niekto myslí, že hviezdna múdrosť nesmie mať nič spoločné s kresťanstvom, nech začne u pápeža a odporučí mu, aby dal dvanásť znamení zverokruhu odstrániť z dlažby na námestí sv. Petra vo Vatikáne. Bude potrebné povyrhávať aj dlažbu z množstva ranokresťanských kostolov, ktoré sú dláždené mozaikami s vyobrazením dvanástich znamení, demonťovať gotické vitráže a stropné fresky so zverokruhmi.

Cirkev dnes, žiaľ, dáva oficiálne „imprimátur“ a „nihil obstat“ na knihy, podľa ktorých hviezdy a planéty nie sú nič viac než mätve gule plynu a prachu.²¹⁸ Anjeli akoby nemali vo stvorení čo robiť a nemali k stvoreným veciam okolo nás žiaden vzťah. Z kresťanstva zostal len abstraktný Boh-Stvoriteľ niekde za stvorením - ako nepredstaviteľný Prvotný hýbateľ - a medzi ním a človekom nie je nič, len nekonečné, pusté diaľky vesmíru vyplnené samopohybom mätvej hmoty. Tento bezprecedentný materializmus je v kresťanstve ničím novým a cirkev nám všetkým dlhuje vysvetlenie, akým právom sa ešte ďalej chce nazývať kresťanskou, keď je s tisícročnou tradíciou kresťanstva v takom príkrom rozpore.

Už to je nesprávne, keď si príslušníci cirkvi alebo cirkev chcú uzurpovať kresťanstvo len sami pre seba - a hovoria o všetkom *mimocirkevnom* rovno ako o *protikresťanskom* - lebo kresťanstvo je fenomén oveľa širší a hlbší než samotná Petrova cirkev. Avšak tvrdiť, že medzi nebeskými telesami a človekom nie je žiadna súvzťažnosť, že z nebeských sfér nepôsobia v rytmoch kozmických telies do ľudskej duše anjeli - to je vážna deformácia a splošťovanie nielen celej kresťanskej filozofie, ale aj tradičnej cirkevnej náuky.

ANJELI SPIEVALI NEBESKÉ CHVÁLOSPĚ-
VY, KTORÉ UCHVÁTILI MOJE SRDCE. NEBO
AKOBY SAMO KONTEMPLOVALO NAD VEĽKOU
OBEŤOU.
SV. BRIGITA